
Η ΟΜΟΛΟΓΙΑ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ Α΄ ΤΟΥ ΕΚ ΜΠΑΡΤΖΡΑΜΠΕΡΝΤ ΚΑΘΟΛΙΚΟΥ ΤΗΣ ΑΡΜΕΝΙΑΣ

ΥΠΟ
Πρεσβ. Κ. Ν. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ

Εἰς τὸν κώδικα Q v. I. No 1 τῆς Κρατικῆς καὶ Δημοσίας Βιβλιοθήκης τῆς Πετροπούλεως σώζεται κείμενον εἰς τὴν ἀρμενικὴν, τὴν ἑλληνικὴν καὶ τὴν λατινικὴν¹. Τὸ κείμενον διαιρεῖται εἰς δύο μέρη. Τὸ πρῶτον μέρος, μικρότερον, ἀποτελεῖ εἶδος ἀναφορᾶς τῶν κληρικῶν τῆς ἀρμενικῆς ἐκκλησίας τοῦ Λβῶφ πρὸς τὸν Ἑρρῖκον τοῦ Βαλουά, βασιλέα τῆς Πολωνίας². Εἰς τὸ τμήμα τοῦτο ἀπευθύνονται μὲ σεβασμὸν καὶ εὐγένειαν οἱ κληρικοὶ πρὸς τὸν βασιλέα καὶ

1. Περιγράφωμεν τὸν κώδικα ἀπὸ τῶν μικροταινιῶν:

Περγ., φφ. 34, αἰ. 19ου. Περιέχει τὴν ἀρμενικὴν ὁμολογίαν, ἡ ὅποια ἐκδίδεται. Τὸ φ. 1α ὀλόκληρον καταλαμβάνει κόσμημα ἐραλδικόν: ἐπὶ θυρεοῦ φέροντος στέμμα μετὰ σταυροῦ κατὰ τὴν κορυφὴν ἐζωγραφηθῆ ἀετὸς μὲ τὰς πτέρυγας ἀνοικτάς. Αἱ τέσσαρες γωνίαι τῆς σελίδος κοσμοῦνται διὰ σχηματοποιημένων φύλλων καὶ βλαστῶν φυτῶν. Τὸ φ. 2α καταλαμβάνεται ὑπὸ τῆς ἐπιγραφῆς διὰ κεφαλαίων γραμμάτων, ἐνῶ τὸ ἀρχικὸν Α τῆς λ. armeniorum ὑπερέχει κατὰ τὸ μέγεθος καὶ τὸ περίτεχον. Ἡ σελὶς κατὰ τὸ μεγαλύτερον μέρος τῆς κοσμεῖται διὰ ταινιῶν φερουσῶν βλαστοὺς σχηματοποιημένους. Τὸ φ. 3α περιθεῖ κατὰ τ' ἄκρα ταινία φέρουσα κοσμήματα φυτικὰ ὅμοια πρὸς τ' ἄλλα. Εἰς τὸ φ. 7α ἐπίτιτλον παχύ· ἐπὶ τῆς κορυφῆς του εἰκονίζεται φιάλη καὶ ἐκατέρωθεν αὐτῆς δύο πτηνά, ἐκ τῶν ὁποίων τὸ ἓν πίνει. Ὅμοια κοσμήματα συναντῶνται συνηθέστατα ἐπὶ ἀρμενικῶν χειρογράφων.

2. Περὶ τούτου, βασιλεύσαντος τῆς Πολωνίας τὰ ἔτη 1573-4 καὶ ὑποχρεωθέντος εἰς οὐδετερότητα ὡς πρὸς τὰ θρησκευτικὰ ζητήματα κατὰ τὸ ἐφαρμοσθὲν σύνταγμα *correctura jurum*, βλ. ΜΒΕ, τ. 20, σ. 518. Περὶ δὲ τῆς ἀρμενικῆς παροικίας τοῦ Λβῶφ βλ. Ἄ θ. Κ. Ἀρβανίτου, Ἀρμενία: ΘΗΕ, τ. 3, στ. 185 (παρέχεται ἡ πληροφορία ὅτι τὸν 16ον αἰ. ἐγκαθίστανται ἐκεῖ οἱ ἀρμένιοι). Ὁ χανὲς - Σαρκίς Ἀγαμπάτιάν, Ἡ Ἀρμενία καὶ τ' ἀρμενικὸ ζήτημα, Ἀθήνα 1975, σ. 177-8. Περὶ τῆς ἀρμενικῆς οὐνιτικῆς παροικίας τοῦ Λβῶφ ὑπαγομένης ὑπὸ τὸν οὐνίτην καθολικὸν τῆς Κιλικίας βλ. E. v. Ivanka - J. Tyciak - P. Wiertz, *Handbuch der Ostkirchenkunde*, Düsseldorf 1971, σ. 758. S. Oberytnski, *Die florentiner Union der polnischen Armenier und ihr Bischofskatalog* [Orient. christ., vol. XXXVI-1], Roma 1934 [ἐν σ. 10 παρέχεται ἡ πληροφορία ὅτι ἡ ὀριστικὴ ἔνωσις τῶν ἐν Πολωνίᾳ ἀρμενίων μετὰ τῆς Ρώμης συντελεῖται κατὰ τὸν 17ον αἰῶνα].

δηλώνουν ότι θα προβοῦν εἰς «ἐξομολόγησιν» (sic) τῆς πίστεώς των. Τὸ μέρος αὐτὸ φέρεται μόνον λατινιστὶ ἐν τῷ χειρογράφῳ μὲ τὴν χρονολογίαν ἐν τέλει «εἰδοὶ φεβρουαρίου 1574»^{2α}. Τὸ δεύτερον τμήμα, ἐκτενέστερον κατὰ πολὺ, φέρεται ἄρμενιστί, λατινιστὶ καὶ ἑλληνιστί, καὶ μάλιστα διηρημένον εἰς μικρὰς ἐνόητας κατὰ τὸ νόημα, ἐκ τῶν ὁποίων ἐκάστη καταχωρίζεται καὶ εἰς τὰς τρεῖς γλώσσας. Εἶναι δηλαδὴ κείμενον ἰδιαίτερον, ἀρχαιότερον κατὰ πολὺ καί, καθὼς φαίνεται ἐκ τῆς ἐπιγραφῆς του, ἀπεστάλη παρὰ τοῦ καθολικοῦ τῶν ἄρμενίων πρὸς τὸν τότε πατριάρχην τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

Τὰ πρόσωπα ταῦτα εἶναι πλέον εὐκόλον νὰ ταυτισθοῦν. Γνωρίζομεν ὅτι ὁ καθολικὸς τῆς Ἀρμενίας Κωνσταντῖνος Α' ὁ ἐκ Μπαρτζραμπέρντ (1221-1267) ἐδρεύων ἐν Κιλικίᾳ ἔσχε συνομιλίαν περὶ θεμάτων πίστεως μετὰ τῶν λατίνων καὶ τῶν ἑλλήνων διὰ τοῦ ἐπισκόπου Ἰακώβου τοῦ Σοφοῦ³. Εἰδικώτερον γνωρίζομεν ὅτι ὁ πατριάρχης τῆς Κωνσταντινουπόλεως Γερμανὸς ὁ β' ἐδρεύων τότε εἰς τὴν Νίκαιαν λόγῳ τῆς λατινοκρατίας ἐδέχθη πρεσβείαν ἐκ μέρους τοῦ ἄρμενίου βασιλέως Χεττουμίου καὶ τοῦ καθολικοῦ Κωνσταντίνου ἀποτελουμένην ἐκ τοῦ ἱερομονάχου Θεοδωρήτου καὶ τοῦ μοναχοῦ Βασιλείου⁴. Οἱ πρέσβεις ἐκόμιζον καὶ ἐπιστολὴν τοῦ πατριάρχου Ἀντιοχείας πρὸς τὸν

2α. Δηλαδὴ τὴν 13ην Φεβρουαρίου τοῦ 1574.

3. Βλ. Ἀρχιεπισκόπου Μαλαχίᾶ Ὁρμανιάν, Ἡ ἄρμενικὴ ἐκκλησία, Ἀνθολογία 1952, σ. 61 (ἄρμενιστί). [Τὴν πληροφορίαν ὀφειλῶ εἰς τὸν ἑλληνομαθῆ βαρναπέτ (= ἀρχιμάνδριτην) π. Γιέζνικ Πετροσιάν, διδάκτορα τοῦ πανεπιστημίου Ἀθηνῶν καὶ κοσμητόρα τῆς θεολογικῆς σχολῆς τοῦ Ἐτσματζίν, τὸν ὁποῖον καὶ ἐντεύθεν εὐχαριστῶ]. Μητροπολίτου Ἀμβροσίου Σταυρινοῦ, Αἱ ἀρχαιόταται καὶ αἱ σύγχρονοι λειτουργίαι, τ. Β', Ἐν Κωνσταντινουπόλει 1922, σ. 17. Ἰ. Καρμύρη, Σχέσεις ὀρθοδόξων καὶ ἄρμενίων καὶ ἰδίως ὁ κατὰ τὸν ἰβ' αἰῶνα θεολογικὸς διάλογος μεταξὺ αὐτῶν: ΕΕΘΣΠΑ, τ. 16, 1968, σ. 352-3. R. D e v r e e s s e, Négotiations ecclésiastiques arméno-byzantines au XIIIe siècle: Studi bizantini e neoellenici 5 [Atti del V congresso internazionale di studi bizantini. Roma 20-26/9/1936], 1939, 146 ἑξ.

4. Σ. Ν. Λαγόπατη, Γερμανὸς ὁ β' πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως - Νικαίας (1222-1240): Βίος, συγγράμματα καὶ διδασκαλία αὐτοῦ..., Ἐν Τριπόλει 1913, σ. 83 ἑξ. καὶ 354 ἑξ. Ἐπίσης σπουδαῖον διὰ τὴν ἱστορίαν τῶν σχέσεων μεταξὺ ἑλλήνων καὶ ἄρμενίων εἶναι τὸ πιττάκιον τοῦ αὐτοκράτορος Ἰσαακίου β' τοῦ Ἀγγέλου πρὸς τὸν καθολικὸν τῆς Ἀρμενίας, τὸ ὁποῖον ἐξέδωκεν ὁ Ἀθάν. Παπαδόπουλος - Κεραμεύς, Ἀνεκδοτὰ ἑλληνικὰ [Μαυρογορδάτειος βιβλιοθήκη, ΠΕΦΣΚ, παράρτ. τ. 18], Ἐν Κωνσταντινουπόλει 1888, σ. 59 ἑξ. Διὰ τὰς δογματικὰς συζητήσεις μεταξὺ τῶν δύο λαῶν βλ. Σ. Δ. Βυζαντίου, Ἡ Κωνσταντινούπολις, τ. 3, Ἀθήνησιν 1869, σ. 547-8. Γρηγορίου μητροπολίτου Χίου, Περὶ τῆς ἐνώσεως τῶν ἄρμενίων μετὰ τῆς ἀνατολικῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας, Κωνσταντινούπολις 1871. Φ. Βαφείδου, Ἐκκλησιαστικὴ ἱστορία, τ. 3α, Ἐν Κωνσταντινουπόλει 1912, σ. 212 ἑξ. Χρυσ. Α. Παπαδόπουλος, Ἱστορία τῆς ἐκκλησίας Ἀντιοχείας, Ἐν Ἀλεξανδρείᾳ 1951, σ. 937 ἑξ. Ἐπισκόπου Ἀλεξάνδρου Ζώτου, Ἀρμενία [ἐκκλησία]: ΜΕΕ, τ. 5, σ. 591 ἑξ. Ἰ. Καρμύρη, Αἱ ἀρχαῖαι ἀντιχαλκηδόνειοι ἐκκλησίαι τῆς ἀνατολῆς καὶ ἡ βάσις ἐπανενώσεως αὐτῶν μετὰ τῆς ὀρθοδόξου καθολικῆς ἐκκλησίας: Θεολογία, τ. 35, 1964, σ. 567 ἑξ.

Γερμανόν, οὗτος δ' ἀπήντησε μὲ ἰδίαν ἐπιστολὴν γραφεῖσαν κατὰ τὸ 1240 καὶ ἀποσταλεῖσαν διὰ τοῦ μητροπολίτου Μελιτηνῆς. Ὁ ἀρμένιος καθολικὸς ἀπήντησε διὰ γραπτῆς ὁμολογίας τῆς πίστεως τῆς ἀρμενικῆς ἐκκλησίας, ἀλλ' ἀποθάνοντος ἐν τῷ μεταξὺ τοῦ Γερμανοῦ ἡ ὁμολογία παρελήφθη ὑπὸ τῶν συνηθροισμένων ἐν Νικαίᾳ ἐπισκόπων. Τὶ ἀκριβῶς ἔγραψεν ὁ Κωνσταντῖνος δὲν ἐγνωρίζομεν, ἀλλ' ὁ Μαι εἶχε παραθέσει λατινικὴν περίληψιν τῆς ἀποκρίσεως, ἣτις κεῖται ἀρμενιστὶ καὶ λατινιστὶ ἀκεραία εἰς βατικανὸν κώδικα, τοῦ ὁποίου ὅμως δὲν ἀναγράφει τὸν ἀριθμόν⁵. Εἰς τὴν ὁμολογίαν αὐτὴν ἀπήντησαν οἱ ἐν Νικαίᾳ ἱεράρχαι διὰ κειμένου δογματικοῦ ἐκθέτοντος τὰ περὶ τῶν δύο φύσεων καὶ Μανουὴλ ὁ β' (1244-55) ἀπέστειλε γράμμα ζητῶν διασαφήσεις, ἀλλ' ἔκτοτε διεκόπησαν αἱ διαπραγματεύσεις⁶.

Καθ' ὅλας αὐτὰς τὰς ἐπαφὰς οἱ βυζαντινοὶ ἐχρησιμοποίησαν τὸν μεγαλύτερον θεολόγον αὐτῶν ἐκ τῶν τότε, τὸν Νικηφόρον Βλεμμύδην, ὁ ὁποῖος ἀφηγεῖται τὰ σχετικὰ εἰς τὴν αὐτοβιογραφίαν του⁷.

Ταῦτα λοιπὸν εἶναι τὰ κατὰ τὴν συγγραφὴν καὶ ἀποστολὴν τῆς ὁμολογίας τοῦ καθολικοῦ Κωνσταντίνου, τῆς ὁποίας τέως κατείχομεν τὴν λατινικὴν περίληψιν τοῦ Μαι. Ἀλλὰ κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ αἰῶνος μας ὁ Dom. Ant. Staerk ἐξέδωκεν ἐκ τοῦ ἀναγραφέντος κώδικος τῆς Πετρούπολεως τὴν λατι-

5. *Spicilegium romanum*, τ. X. (ἀνατ.), Graz 1974, σ. 444-5. Περὶ τῶν ἐν γένει συνεννοήσεων μεταξὺ ἐλλήνων καὶ ἀρμενίων ἀντιχαλκηδονίων, ἐνθ' ἀν., σ. 440 ἐξ. Ἡ ἐπιγραφή τοῦ χειρογράφου ἔχει ὡς ἐξῆς: *Confessio brevis armenorum fidei, tradita a sanctis patribus et recepta; scripta vero ad sanctogenitum patriarcham constantinopolitanum, praecepto Constantini catholici armenorum* (Μαι, αὐτ.).

6. Λ α γ ο π ά τ η, ἐνθ' ἀν., σ. 90. Διὰ τὰς πολιτικὰς σχέσεις τῶν δύο κρατῶν βλ. A. H e i s e n b e r g, *Zu den armenisch - byzantinischen Beziehungen am Anfang des 13. Jahrhunderts* [Sitzungsberichte der bayerischen Akademie der Wissenschaften. Philosoph - philolog. und hist. Klasse. Jahrg. 1929, Heft 6], München 1929. Αἱ σχέσεις πάντως τῶν δύο ἐκκλησιῶν παρέμειναν φιλικαί, ὥστε ἀργότερον ἐπὶ πατριάρχου Ἡσαίου ἐπαναληφθεῖσάν τῶν διαπραγματεύσεων ἡ ὁμολογία τοῦ ἀρμενίου καθολικοῦ ἐκρίθη ἀπολύτως ὀρθόδοξος καὶ ἡ κοινωνία μεταξὺ τῶν δύο ἐκκλησιῶν ἀποκατεστάθη τελεία. Βλ. τὰς ἐπιστολάς τοῦ Ἡσαίου πρὸς τὸν καθολικὸν τῶν ἀρμενίων καὶ τὸν βασιλέα αὐτῶν ἐν Miklosich - Müller, *Acta patriarchatus constantinopolitani* t. 1, Vindobonnae 1860, σ. 158 ἐξ. Διὰ τὸ εὐρύτερον θέμα τῶν ἀρμενοβυζαντινῶν σχέσεων βλ. A. B ö h l i g, *Armenie und Byzanz: Aus der byzantinistischen Arbeit der DDR*, I, Berlin 1957, σ. 176 ἐξ. Χ ρ. Μ. Μ π α ρ τ ι κ ι ἂ ν, *Βυζάντιον καὶ Ἀρμενία: ΠΑΑ*, τ. 56, 1981, σ. 388 ἐξ. Τ ο ὕ α ὗ τ ο ὕ, *Τὸ βυζάντιον εἰς τὰς ἀρμενικὰς πηγὰς* [Βυζ. κείμενα καὶ μελέται, 18], Θεσσαλονίκη 1981.

7. Βλεμμύδου, *Διήγησις*, μέρ. α' XLII, ἐκδ. A. Heisenberg, σ. 41,4 ἐξ. β' XXIV, σ. 80,21 ἐξ. Βλ. καὶ Ἀ ν τ. Μ η λ ι α ρ ά κ η, *Ἱστορία τοῦ βασιλείου τῆς Νικαίας καὶ τοῦ δεσποτάτου τῆς Ἠπείρου. Ἐν Ἀθήναις 1878*, σ. 316-7.

Τὴν ἐκδοσὴν τοῦ J. M u n i t i z, *Nicephori Blemmydae autobiographia sive curriculum vitae necnon epistula universalior*, Turnhout 1984, δὲν κατώρθωσα νὰ ἴδω.

νικήν μετάφρασιν ἔλην ἄνευ οὐδεμιᾶς σημειώσεως⁸. Ἐκ τῆς Δημοσίας Βιβλιοθήκης τῆς Πετροπόλεως ἐλάβομεν μικροταινίας τοῦ χειρογράφου τελείως δωρεὰν χάρις εἰς τὴν εὐγένειαν τῆς κυρίας Grigoriowa, τὴν ὅποιαν καὶ ἀπ' ἐδῶ εὐχαριστοῦμεν, καὶ παρεσκευάσαμεν νέαν ἔκδοσιν τῆς ὁμολογίας. Ἐκδίδομεν τὸ πρῶτον τὴν ἑλληνικὴν μετάφρασιν τοῦ κειμένου, ἡ ὅποια φαίνεται ὅτι ἐφιλοπονήθη παρ' ἀνθρώπου πλημμελῶς γνωρίζοντος τὴν ἑλληνικὴν⁹.

8. D o m. A n t. S t a e r k, Die Confessio fidei armeniorum aus der Dubrowskischen Sammlung der Kaiserlichen Bibliothek zu St. Petersburg (Rasn. Jas. Cod.: Q. v. I. no 1): Βυζ. Χρονικά XIV, 1907, σ. 192-6.

9. Ἡ προκειμένη μετάφρασις εἶναι αὐτὴ ἐκεῖνη ἡ ἀποσταλεῖσα εἰς τὴν Νίκαιαν, ἡ ἄλλη φιλοπονηθεῖσα ἐν Λεοντοπόλει; Γνωρίζομεν βεβαίως ὅτι κατὰ καιροὺς ἔζησαν πολυάριθμοι Ἕλληνες ἐν Πολωνίᾳ. Βλ. περιληψὶν ἀνακοινώσεως τοῦ Θ. Β ο λ ἰ δ ο υ: Ἄθηνᾶ, τ. 40, 1928, σ. 201-202. Ἐπίσης «Οἱ Ἕλληνες ἐν Πόλζεν» (μετάφρ. ἄρθρου τῆς Gazeta Gdanska): ΔΙΕΕΕ, τ. 9, 1926, σ. 580 ἐξ. Ν. Β. Τ ω μ α δ ἄ κ η. Αἱ ἑλληνικαὶ κοινότητες τοῦ ἐξωτερικοῦ ὡς παράγων τῆς ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως: Ἄθηνᾶ, τ. 57, 1953, σ. 20 ἐξ. (μὲ βιβλιογραφίαν συστηματικῶς διαταγμένην).

Εἰδικῶς εἰς τὴν Λεοντόπολιν ἔδρα ὀρθόδοξος ἀδελφότης («τῆς Θεοτόκου») ὀμιλοῦσα τὴν ἑλληνικὴν, καὶ πρὸς αὐτὴν τὴν ἀδελφότητα ἀπηύθυνεν ἐπιστολὴν ὁ Κύριλλος Λούκαρις. Βλ. Κ α λ. Δ ε λ η κ ἄ ν η, Πατρ. ἔγγρ., τ. Γ', Ἐν Κωνσταντινουπόλει 1905, σ. 27-28 (μὲ χρονίαν: α' νοεμβρίου 1610). Πρβ. Χ ρ υ σ ο σ τ. Π α π α δ ο π ο ὑ λ ο υ, Ἀπολογία Κυριλλου τοῦ Λουκάρεως, πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως: Νέα Σιών, τ. 2, 1905, σ. 33 ἐξ. Τῆς πόλεως αὐτῆς ὁ Le Quien, Oriens Christianus, τ. 1, Parisiis 1740, στ. 1283C ἐξ., ἀναγράφει δύο ὀρθοδόξους ἐπισκόπους, ἐκ τῶν ὁποίων ὁ εἷς ὑπογράφει ἑλληνιστί. Ποῖον δυναμισμὸν καὶ ποῖαν προσήλωσιν εἰς τὴν ὀρθοδοξίαν εἶχον οἱ Ἕλληνες τῆς Πολωνίας, καὶ πρὸς αὐτοὺς τοὺς ἰησοῦιτας ἀντιπαρατασόμενοι, δεκνύει ἡ προσωπικότης τοῦ Χατζηκυριάκη, περὶ τοῦ ὁποίου βλ. Ν τ. Π α π α σ τ ρ ἄ τ ο υ, Ὁ σιναΐτης Χατζηκυριάκης ἐκ χώρας Βουρλά, Ἄθηνᾶ 1981.

Κατὰ τὰ τέλη πάντως τοῦ 16ου αἰῶνος οἱ ὀρθόδοξοι τῆς «Λεχίας», ὡς ὀνομάζετο ἡ Πολωνία, καὶ μάλιστα ἡ ὀρθόδοξος κοινότης τῆς Λεοντοπόλεως, κατεπιέζοντο. Βλ. τὰς ἐπιστολάς τοῦ Μελετίου Πηγά, ἔκδ. Ἄ θ α ν. Π α π α δ ο π ο ὑ λ ο υ - Κ ε ρ α μ έ ω ς, Texte grecesti privitoare la istoria romaneasca [E. de Hurmuzaki, Dokumente privitoare la istoria romanilor] Bukuresti 1909, σ. 349-350, ἀρ. 8, σ. 350, ἀρ. 10, σ. 351, ἀρ. 11 καὶ σ. 413-4, ἀρ. 1, σ. 414-5, ἀρ. 3, σ. 417, ἀρ. 6, σ. 420-21, ἀρ. 11, σ. 421, ἀρ. 13, σ. 429 ἐξ., ἀρ. 16, σ. 433, ἀρ. 17, σ. 435, ἀρ. 19.

Ἡ ὑπαρξὶς ὅμως ἑλληνικῆς μειονότητας ἐν Πολωνίᾳ κατὰ τὸν 16ον αἰῶνα δὲν εἶχε σημασίαν διὰ τὸν βασιλέα καὶ τοὺς ἀρμένιους. Τὸ μόνον φυσικὸν καὶ λογικὸν εἶναι ὅτι οἱ ἀρμένιοι κατέχοντες παλαιὰς μεταφράσεις τῆς ὁμολογίας εἰς τὴν ἑλληνικὴν καὶ τὴν λατινικὴν γενομένας κατὰ τὸν 13ον αἰῶνα, ὅτε εἶχον ἐπαφὰς μετὰ τῶν βυζαντινῶν καὶ τῶν δυτικῶν, τὰς ὑπέβαλον καὶ τῶρα εἰς τὸν βασιλέα τῆς Πολωνίας. Ὁ μεταφραστὴς πάντως στερεῖται τοῦ ἑλληνικοῦ γλωσσικοῦ αἰσθήματος, διὰ τοῦτο καὶ ἡ μετάφρασις του δὲν προσφέρει τίποτε ἀπὸ γλωσσολογικῆς ἀπόψεως. Μόνον τὸ σύνθετον «πρωτογενομένη» (φ. 10β) διδάσκει ὅτι τοιαῦται συνθέσεις ἦσαν συνηθέσταται εἰς τὴν δημόδη, ὅθεν εἰσῆρχοντο καὶ εἰς κείμενα κατὰ πρόθεσιν τοῦλάχιστον λόγια. Βλ. Χ. Χ α ρ ι τ ω ν ἰ δ ο υ, Κριτικά καὶ γραμματικά: ΕΕΦΣΠΘ, τ. 4, 1938, σ. 66 ἐξ. Ν. Π. Ἀ ν δ ρ ι ώ τ η, Συμβολὴ στὴ νεοελληνικὴ σύνθεσις: ΕΕΦΣΠΘ, τ. 7, 1957, σ. 1 ἐξ.

Ἐπειδὴ ὁμως πρὸς κατανόησιν τῆς ἀσαφοῦς ἐνιαχοῦ ἑλληνικῆς μεταφράσεως εἶναι χρησιμωτάτη ἡ λατινική, ἐκδίδομεν ἀπὸ τοῦ χειρογράφου καὶ ταύτην. Ὡστε κατέχοντες πλήρη τὴν ὁμολογίαν τοῦ Κωνσταντίνου δυνάμεθα πλέον νὰ διαπιστώσωμεν τὴν μεγάλην συγγένειαν αὐτῆς πρὸς ἄλλο σπουδαῖον δογματικὸν κείμενον τῆς ἀρμενικῆς ἐκκλησίας, τὴν ὁμολογίαν τοῦ ἁγίου Ναρσῆ τοῦ Χαριέντος¹⁰. Ἐπ' αὐτῆς λοιπὸν ἐβασίσθη ὁ Κωνσταντῖνος, τοῦ ὁποίου ἡ ὁμολογία εἶναι ὀρθόδοξος ὡς χρησιμοποιοῦσα τὰς κυριλλεῖους διατυπώσεις «μία ὑπόστασις», «ἀχώριστος καὶ φυσικὴ ἕνωσις», τὰς γενομένας δεκτὰς ὑπὸ τῶν οἰκουμενικῶν συνόδων.

Ὡς πρὸς τὴν ἐκδοσιν τῶρα πρέπει νὰ εἴπωμεν μερικοὺς λόγους. Ἡ ἑλληνομάθεια τοῦ βιβλιογράφου εἶναι καὶ αὐτὴ μικρά, ἐνῶ πρέπει νὰ προστεθῆ ὅτι ἐνίοτε δὲν δυνάμεθα νὰ διακρίνωμεν τί βαρύνει τὸν βιβλιογράφον καὶ τί τὸν μεταφραστὴν, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖ καὶ μίαν ἀπὸ τὰς δυσκολίας τῆς ἐκδόσεως.

Διπλωματικὴ ἐκδοσις τοῦ κειμένου ἀπεκλείετο, διότι πρόκειται περὶ «συμβολικοῦ βιβλίου», ἀλλ' οὔτε καὶ «διόρθωσις» γενικὴ ἠδύνατο νὰ γίνῃ. Ἐπροτιμήθη λοιπὸν κάποια μέση ὁδός: τὰ προφανῆ ὀρθογραφικὰ σφάλματα διωρθώθησαν σιωπηρῶς, ἄλλα τινὰ ἔχοντα σημασίαν ὑπεδηλώθησαν, καὶ ἀφέθησαν ὡς εἶχον τύποι καὶ συντάξεις, τοὺς ὁποίους πράγματι ἔγραψεν ὁ μεταφραστὴς, ἀλλὰ καὶ δὲν λυμαινόνται τὸν χαρακτήρα τοῦ κειμένου ὡς «βιβλίου συμβολικοῦ»¹¹. Μόνον οὕτω κατέστη δυνατόν νὰ ἐκδοθῆ αὐτὸ τὸ κείμενον, ὥστε καὶ ὁ τρόπος ἐκδόσεως τῶν συμβολικῶν βιβλίων νὰ διαφυλαχθῆ, καὶ νὰ παρέχωνται ὅλα τὰ στοιχεῖα ἐκεῖνα, ποὺ βοηθοῦν νὰ μάθωμεν πόσον ἐγνώριζον τὴν ἑλληνικὴν οἱ ἀρμένιοι τότε.

Ἀκολουθεῖ λοιπὸν τὸ κείμενον τῶν δύο μεταφράσεων.

10. Ἑλληνικαὶ μεταφράσεις αὐτῆς: Preces s. Nersetis, Venetiis 1837, σ. 15 ἐξ., P.G. 133, 215 ἐξ. Δ. Τ σ ο λ α κ ἰ δ ο υ, Ἐκθεσις ὁμολογίας πίστεως ὑπὸ Νερσῆς τοῦ Χαριέντος: Ἐκκλ. Ἀλήθεια, τ. 15, 1896, σ. 70 (Ἀναδημοσιεύεται ὑπὸ τοῦ Ἰ. Κ α ρ μ ἰ ρ η, Σχέσεις ὀρθοδόξων..., ἐνθ' ἄν., σ. 361 ἐξ.). Ἀ μ β ρ. Σ τ α υ ρ ἰ ν ο ὕ, ἐνθ' ἄν., τ. Β', Ἐν Κωνσταντινουπόλει 1922, σ. 36 ἐξ. Περὶ τοῦ βίου καὶ τῆς ἐν γένει δράσεως τῆς μεγάλης αὐτῆς προσωπικότητος βλ. Χ ρ. Μ. Μ π α ρ τ ἰ κ ἰ ἄ ν, Τὸ βυζάντιον εἰς τὰς ἀρμενικὰς πηγὰς, ἐνθ' ἄν., σ. 111 ἐξ. Γ. Π ε τ ρ ο σ ἰ ἄ ν, Ἡ θέσις τῆς ἀρμενικῆς ἐκκλησίας ἐναντι τῶν ἱερῶν εἰκόνων, Ἀθήναι 1987, σ. 223 ἐξ.

11. Εἰς τὸ χειρόγραφον ἀπαντῶνται αἱ γραφαί: φ. 6β ἐκτιθεῖς (ἀντί: ἐκτεθεῖς), βράχει (ἀντί: βραχεῖ), οἰκουμένικον, ἀρμενοίων, ἦον (ἀντί: υἰὸν) φ. 8 ἀγνώστως (ἀντί: ἀγνωστός), ἐκπορευτὸν, γέννεσιν (ἀντί: γέννησιν). φ. 10β πρωτῶ γενομένη (ἀντί: πρωτογενομένη). φ. 16β ἐκουσθῶν (ἀντί: ἐκουσίων). φ. 19 περίτομην. φ. 19β Αἰγυπτῶ, εἰδωλολατρεῖαν (ἀντί: εἰδωλολατρίαν), μετρόπολιν (ἀντί: μητρόπολιν), θεοσεβείαν (ἀντί: θεοσέβειαν). φ. 23β ἤρχεται (ἀντί: ἔρχεται). Μία ἄλλη κατηγορία σφαλμάτων εἶναι ἡ ἐξῆς: φ. 21 καταρίση (ἀντί: καθάριση), φ. 24 κατήσας (ἀντί: καθίσας), φ. 28β ἀπατῆς (ἀντί: ἀπαθῆς). φ. 15 ἀμάρτηθον, ἀναμάρτηθον, διαβλήθων (ἀντί: ἀμαρτητόν, ἀναμάρτητον, διαβλητῶν). φ. 33β θελεῖος (ἀντί: τέλειος). Τοιαῦτα σφάλματα διωρθώθησαν σιωπηρῶς.

Η ΟΜΟΛΟΓΙΑ ΤΩΝ ΑΡΜΕΝΙΩΝ

(Cod. Petropolitanus, Rasn. Jas. Q v. I, No 1, αλ. 19ου, φ. 2—34).

- φ. 2 Armeniorum fidei confessio.
- φ. 3 Serenissimo ac potentissimo principi et domino sac. et
5 ser. majestati suae Henrico dei gratia regi Poloniae magno duci
Lithuaniae, Russiae, Prussiae, Masoviae Samogitiaeque etc.
nec non duci Aduim Borboniorum et Aluernorum, comiti Mar-
chiae, Foresti, Quaercii, Rowergii, Matisforti etc. domino suo
clementissimo //
- φ. 4 Ea semper fuit regum et principum observatio, ut innata
quadam inclinatione naturae ad virtutem toto impetu conten-
derent seu praemio ducti, quod magnus ubique virtuti debetur
honus, seu stimulo famae, quae eius complices immortalis vin-
culo gloriae posteritati commendat: utriusque merito maximam
15 concepto sui referunt laudem ut non solum terris principali
prosequantur honore, verum et coelo primas obtinere dignita-
tes pie ab hominibus credantur. Horum tu aemulus, rex Henrice,
cum sis non immerito domi te continere fama noluit, ut dum
virtuti indulges, singulare tuae magnanimitatis relinquis indi-
cium, qui non contentus in patri//a rerum a te gestarum for-
φ. 4^β titudine eandem etiam apud Polonos declarare satagis, qui
tecum contracta fraternitate citra omnem contentionem (quae
absente imperatore rara est) regem sibi praefecerunt: scilicet
quod tuapte indole pene iam tota Gallia divisa feceris, etiamnun
25 discordante omni republica christiana ex aequa re quo ea te
auctore in frugem reducatur. Ceterum si animi tui dotes per-
penderimus, omnibus te auctum fortunae et ingenii ornamentis
deprehendimus, ut et pacis domi conservatione et belli foris
φ. 5 continuatione omnes christianorum principes fa//cile superes:
30 et quo te magis magisque admiramur quaedam vis potentiae
tibi insita nobis coelo in terras prolapsam persuadet, ut stabilito
Dei cum hominibus arctissimo pacis foedere omnem disciplinam

pristinæ virtutis in hominibus extinctam et mores depravatos
 revoces, revocatosque suo iterum loco restituas. Hoc te fecisse
 non Gallia solum verum et vicinitas Bravantiae Hispaniarumque
 5 coniunctio ac Helvetiorum repressa seditio testantur: Quapro-
 pter tantum regem nobis creatum nos ut pie amplectamur, sed
 ut et absentem exosculemur, est operæ pretium. Qui postquam //
 φ. 5^β felici omine ditionem tuam exoptatus ingressus es, fortasse
 nationum quibus imperites certa tamen repente non potest
 constare notitia, hanc ergo nostræ placuit exhibere fidei ἔξομο-
 10 λόγησιν, ut subiectos tibi et diversitas linguarum et consuetu-
 dinum similitudo fidei denique christianæ coniunctio diligen-
 ter commendet, dum constabit, qua cura et diligentia in testi-
 ficando candore propensionis in te nostræ laboremus. Eam tu,
 15 rex illustrissime, benigne suscipe nos ac gentem nostram regio
 amore prosequere et diu multumque nobis impera. Tui nos
 φ. 6 de // votissime subicimus.

Leopoli idibus februarii. Anno salutis nostræ MDLXX
 III. Sac(ræ) et Ser(enissi)mae M(aiesta)tis tuæ deditissimi
 20 subiecti sacerdotes et clerici ecclesiæ armeniorum per Leopoli-
 m. //

φ. 6^β Λόγος πίστεως τῆς τῶν ἀρμενίων ἐκκλησίας, παρὰ τῶν ἀγιο-
 τάτων πατέρων τὴν παράδοσιν δεξαμένης, ἐκτεθεῖς ἐν βραχεῖ πρὸς
 τὸν ἀγιώτατον ἀρχιεπίσκοπον Κωνσταντινουπόλεως καὶ οἰκουμενικὸν
 25 πατριάρχη ἐκ προσταγῆς τοῦ καθολικοῦ τῶν ἀρμενίων τοῦ Κωνσταν-
 τίνου.

Confessio fidei armeniorum exhibita patriarchæ con-
 stantinopolitano iussu Constantini catholici eorum. //

φ. 7 Ὁμολογοῦμεν τὴν πανάγιον τριάδα, τὸν πατέρα καὶ τὸν υἱὸν
 καὶ τὸ ἅγιον πνεῦμα.

30 Confitemur sanctissimam trinitatem, patrem filium et
 spiritum sanctum //

φ. 7^β ἐν τρισὶν ὑποστάσεσι διαιρουμένην καὶ εἰς μίαν φύσιν καὶ θεότητα
 συναγομένην.

35 in tribus personis divisam et in una natura atque divinitate
 coniunctam.

Πατέρα ἀγέννητον καὶ ἄναρχον.

Patrem ingenitum et sine principio.

- Υἷὸν γεννηθέντα παρὰ τῆς τοῦ πατρὸς φύσεως ἀπαθῶς καὶ ἀσάρκως
 πρὸ πάντων τῶν αἰώνων. //
- φ. 8 Filium genitum a patris natura sine passione et sine carne ante
 omnia saecula.
- 5 Πνεῦμα ἅγιον ἐκπορευτὸν ἐκ τοῦ πατρὸς,
 Spiritum sanctum procedentem a patre:
 Οὐ κατὰ τὴν τοῦ υἱοῦ γέννησιν ἀλλὰ προελθὸν ὡς ἐκ πηγῆς.
 non secundum filii generationem sed proveniente[m] uti a fonte.
 Αὐτῷ μόνῳ ἐρευνητὸς ὁ τρόπος καὶ ἐκ τῶν ποιημάτων ἄγνωστος. //
- φ. 8^β Ipsi soli scrutata ratione et a creaturis incognita.
- Οὐκ ἦν ποτὲ ὁ πατήρ, ὅτε οὐκ ἦν ἐν αὐτῷ ὁ υἱὸς καὶ τὸ πνεῦμα,
 Non fuit unquam pater, quando non erat in ipso filius et spiritus,
 ἀλλὰ ὡσπερ ὁ πατήρ ἀεὶ πατήρ καὶ οὐχ ὕστερον κτησάμενος τὸ ὄνομα
 τῆς πατρότητος, οὕτω καὶ ὁ υἱὸς ἀεὶ υἱὸς σὺν τῷ πατρὶ αὐτοῦ
 ἀιδίως.
- φ. 9
 15 verum sicuti pater semper est pater et non aliud possidens no-
 men praeter patris, ita et filius perpetuo filius cum patre suo
 aeternum deus.
- οὕτω δὲ καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἀεὶ πνεῦμα θεοῦ ἀμέριστον ἐκ τε τοῦ
 20 πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ.
 ipse etiam spiritus sanctus perpetuo spiritus dei indivisus a
 patre et filio.
 Μία οὐσία, μία ἐξουσία, ἓν θέλημα.
 Una essentia, una potentia, una voluntas. //
- φ. 9^β μία ποιητικὴ δύναμις ἐν τρισὶν ὑποστάσεσι γνωριζομένη.
 una operativa potestas in tribus personis agnoscenda.
- Οὐ μεγεθότης καὶ σμικρότης,
 Non magnitudo vel parvitas,
 οὐχ ὑψηλότης καὶ ταπεινότης,
 30 non altitudo nec humilitas, //
- φ. 10 οὐ πλεονέκτησις καὶ ὀλιγότης,
 non plenitudo seu paucitas,
 ἀλλὰ μία [τα] εὐχωλή, μία λατρεία,
 sed una invocatio, una adoratio,
- 35 μία προσκύνησις τῆς ἁγίας τριάδος ὁμολογεῖται, δι[ὰ] ἧς ὑπέστησαν
 ἐξ οὐκ ὄντων τὰ γενόμενα πάντα
 una veneratio sanctae trinitatis confessa per quam constite-
 runt ex nihilo facta omnia; //

- φ. 10^β ὁ οὐρανὸς σὺν τοῖς ἐπουρανίοις καὶ ἡ γῆ σὺν τοῖς ἐπιγείοις,
 coelum cum supercoelestibus et terra cum superterrestribus,
 ἢ τε ὄρατῆ καὶ ἀόρατος κτίσις ἐν τῇ πρωτογενομένη ποιήσει.
 visibilis et invisibilis creatura in prima fabricatione facta.
- φ. 11 [ε ηδὲ] Ἐν <δὲ> τῇ δευτέρᾳ ὁ εἷς τῆς ἀγίας τρι//άδος, ὁ λόγος τοῦ
 πατρὸς, ὁ μονογενῆς υἱὸς
 Atque in secunda unitate sanctae trinitatis verbum patris,
 unigenitus filius
 εὐδοκία τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ πνεύματος, εὐαγγελισμῶ τοῦ ἀρχιστρατή-
 10 γου Γαβριήλ
 placito patris atque spiritus annuntiatus a magistro militiae
 Gabriele
 κατελθὼν ἐν τῇ κοιλίᾳ τῆς παρθένου Μαρίας,
 descendit in uterum virginis Mariae //
- φ. 11^β μὴ ἐκστὰς τοῦ κόλπου τοῦ πατρὸς κατὰ τὴν θείαν ἀπερίγραπτον φύσιν
 non discedens a sinu patris secundum divinitatis incircumscri-
 ptam naturam,
 καὶ ἐλκύσας ἐν ἑαυτῷ ἐκ τοῦ πανάγνου τῆς παρθένου αἵματος τὸ ἐκ
 τοῦ Ἀδάμ φύραμα
 20 qui attraxit in se ipsum castissimum virginis sanguinem ex
 Adami massa progenitum,
 καὶ ἐνώσας ἐν τῇ αὐτοῦ θεότητι ἀνεξιχνιαστῇ καὶ ἀρρήτῳ κράσει //
 φ. 12 et univit suae divinitati impervestigabili et ineffabili tempera-
 tura
 25 ἐγένετο ἐκ [τε] δύο τελείων φύσεων, θεότητός τε καὶ ἀνερότητας,
 μία τελεία ὑπόστασις
 atque sic facta est ex duabus perfectis naturis, divinitatis et
 humanitatis, una perfecta persona
 ἀναλλοιώτῳ καὶ ἀμερίστῳ φύσει·
 30 immutabilis et individuae naturae: //
- φ. 12^β οὐ μεταβληθεῖσα ἡ ἀνθρωπεῖα παχεῖά τε καὶ ἴσχυρος μακάριος
 φύσις εἰς τὴν ἀνάρμοστον καὶ ἀπλαστὴν τοῦ θεοῦ φύσιν,
 non mutata humanitatis crassitudine et compagine beatæ
 naturae in incogruentem vel ineffigiatam dei naturam,

15 τῆς θείας ἀπεριγράπτου φύσεως cod.

18 τῶν πανάγων cod.

22 ἀνεξιχνιάστῳ exspectes.

25 ἀνθρωπότητος exspectes; ἀνερότης autem vox

est a viro sermonis graeci imperito ficta quasi ex ἀνῆρ.

32 ἀπλαστον exspectes.

- οὔτε ἡ ἀπλή καὶ ἀσώματος φύσις θεοῦ συγκραθεῖσα ἐν τῇ τοῦ σώματος
 φύσει ἀστοχῆσασα ἐκ τῆς ἑαυτῆς αἰεὶ ἀπλότητος,
 neque simplex ac incorporea natura dei immutata est in corpo-
 ream naturam, ut omnino esset aliena a sui ipsius aeterna
 5 perfectitudine, //
- φ. 13 καὶ λέγεσθαι τὸν ἀσώματον σῶμα τοῦ σώματος καὶ τὸν λόγον
 παχύνεσθαι ὑπὲρ τῆς ἀκαταλήπτου ἐνώσεως.
 quamvis dicatur incorporeum corpus fieri et verbum incrassari
 ex incomprehensibili unione.
- 10 ἀλλὰ καὶ ἐνοῦται ἐν τῷ σώματι ὁ ἄσαρκος λόγος καὶ ἐν αὐτῷ ἐνοῦται
 ἡ ἀνθρωπεία φύσις
 unitur tamen carni incorporeum verbum et ipsi verbo unitur
 humana natura //
- φ. 13^B θεοποιήσασα αὐτοῦ τῇ μίξει καὶ ἐνώσει οὐ μετάβλησιν ἢ ἀλλοίωσιν
 15 ἔχων ἐν τῇ ἐνώσει καθὼς οὐδὲ ψυχὴ καὶ σῶμα τοῦ ἀνθρώπου,
 deifica mixtione ac unione non mutationem vel diversitatem
 retinens in unitate: quod quidem neque in anima seu corpore
 humano accidit,
 εἰ καὶ ὑπὲρ τοῦ παραδείγματος νοεῖται ἡ ἀλήθεια,
 20 veluti etiam superius exemplum dignoscitur veritate, //
- φ. 14 ὡς ἐν τῷ ποιητῇ καὶ τῷ ποιήματι ὑπάρχον ἢ σύγκρισις ἀλλὰ ἐνώσεως
 τὸ ἡμέτερον ἐν ἑαυτῷ ἀφράστῳ τρόπῳ καὶ μείνας ἀμετάβλητος ὁ
 λαβῶν καὶ ὁ λαβόμενος.
 etsi autem creaturae iudicio creatoris celsitudo non subjaceat
 25 uniens tamen quod nostrum est in se ipso ineffabili ratione per-
 manet immutabilis in suscipiente et suscepto.
 οὐκ ἐκκρατικῶς ὡσπερ ἀήρ καὶ ὕδωρ ἐν ἀγγείῳ, ὅτι ἐν τῷ ἐξελεῖν
 κενοῦται,
 non sicut incomprehensibili veluti se habet aër aut aqua in vase
 30 quibus exeuntibus fit vacuum, //
- φ. 14^B ἀλλὰ φυσικῶς ἐνούμενος ὑπὲρ λόγον ἀχωρίστῳ καὶ ἀσυγχύτῳ ἐνώ-
 σει.
 sed naturaliter unitus est supra quam dici potest inseparabili
 et non labefacta unione.
- 35 καὶ λαβῶν τὴν φύσιν τοῦ Ἀδάμ οὐχὶ τὴν ἐν τῷ παραδείσῳ ἀναμάρτη-
 τον ἀλλὰ τὴν μετὰ τὴν ἀμαρτίαν καὶ φθοράν, διότι καὶ ἡ παρθένος
 Μαρία, ἐξ ἧς ἐσαρκώθη ὁ Χριστός, ἐκ τῆς ἀμαρτησάσης τοῦ Ἀδάμ
 ἦν φύσεως.

- φ. 15 et accepit naturam Adami non eam, quae erat in paradiso sine peccato, sed eam quae fuit se // cundum peccatum et corruptam: eo quod et virgo Maria, ex qua caro factus est Christus, ex peccatrice Adami erat natura.
- 5 Πλὴν ἐνωθεῖσα ἐν τῇ φύσει τοῦ Θεοῦ τὸ ἀμαρτητὸν γέγονεν ἀναμάρτητον καὶ τὸ φθορτὸν ἔξω τῶν διαβλητῶν καὶ φθορτῶν παθημάτων. Verumtamen in illa unione naturae dei peccans factum est impeccans et corruptioni obnoxium extra corruptionem et corrumpens passibile.
- φ. 15^β ὡσπερ ἐκ τοῦ πυρὸς διαλυθέντων ὑλῶν, ὅταν // γὰρ ἐνωθῶσι τῷ πυρί, εἰ ἐστὶν ἐν αὐτοῖς ἰδὸς φθορᾶς, ἀναλίσκεται, sicut enim per ignem resolvuntur materiae, quando adhibentur igni, quod si est in ipsis rubigo corruptionis ipsa deletur, ἡ δὲ φύσις καθαρισθεῖσα ἐκ τῆς φθορᾶς ἀναλλοίωτος μένει.
- 15 natura autem purgata a corruptione incosumpta manet. ἐπειδὴ οὐτινος ἀφθορος ἡ ἀρχὴ (ὅτι ἄνευ σπορᾶς ἐκ τῆς ἀφθόρου
- φ. 16 παρθένου ἦν τὸ γέννημα) // καὶ τὸ τέλος ἀφθορον, ita quoque est incorruptibile illius principium, quia sine semine ex incorruptibili virgine fuit generatio, et finis absque corruptione,
- 20 ὅτι τὸ σῶμα αὐτοῦ ἐν τῷ μνημείῳ οὐκ εἶδεν διαφθοράν. nec corpus eius in monumento vidit corruptionem. ἀεὶ δὲ καὶ ἐν τῷ μεταξὺ καιρῷ τῷ ἐν τῇ γεννήσει καὶ θανάτῳ γεγενῆσθαι ἀφθορτον,
- φ. 16^β erat igitur necessarium et inter tempus eius nativitatis et mortis fieri eum incorrupti // bilem, οὐχ ἐκ τῶν ἀναγκαίων καὶ ἐκουσίων παθημάτων λέγομεν εἶναι ἀφθορτον,
- non ex solitis vel voluntariis passionibus dicimus esse incorruptibilem,
- 30 τουτέστι πεινῆν τε καὶ διψῆν, hoc est esurie vel siti, ὕπνου τε καὶ κόπου, λύπης τε καὶ δακρύων, somno labore tristitia aut fletu, //
- φ. 17 ἄτινα ἀληθῆ καὶ οὐ κατὰ φαντασίαν ποιῶσιν ἡμῖν γινῶναι τὴν ἀνθρω-
35 πότητα,

10 διαλυθεισῶν exspectes
26 οὐκ exspectes

20 οἶδεν cod.

34 ποιῶσιν ἡμᾶς exspectes

- quae veraciter et non secundum phantasiam faciunt nos agnoscere in eo humanitatem,
 ὅτι ἦν τι ἐν ἑαυτῷ ἡμῖν ὅμοιον καὶ ἦν ὑπὲρ ἡμᾶς κατὰ τὸ γεγραμμένον,
 5 nam fuit in eo nostri simile et erat magis super nos secundum scripturas;
- φ. 17^B ὅτι ἄνθρωπος καὶ ὑπὲρ ἄνθρωπον //
 etenim homo et super hominem.
 καὶ ὁ ἄνθρωπος ἐστὶ καὶ τίς γινώσεται αὐτόν;
 10 homo est et quis cognoscet eum?
 ἄρτι ὡς κατὰ τὸ ἡμῖν ἐφικτόν οὗτος γέγονεν ὁ τῆς ἐνώσεως τρόπος
 <ἐν τῇ> τῆς παρθένου νηδύϊ,
 atque sic juxta nostram assecutionem factus est unionis modus
 in alvo virginis,
- 15 κατοικήσας ἐν αὐτῷ ἔνεαμηνιαίῳ χρόνῳ πέντε ἡμερῶν περισσεύσασα
 κατὰ τῆς πρωτοτοκίης, //
- φ. 18 in quo mansit novem mensium tempore excessit quinque dies
 de more primum parturientium,
 κάκεινο ἴσχυσεν ἐν μιᾷ καιροῦ γενέσθαι τέλειως.
 20 detinebatur illic cum posset in momentaneo tempore fieri perfectus.
 ἡμέρα τῇ ἡμέρα αὐξήσει προέκοπτεν,
 de die in diem augebatur in aetatem crescat, //
- φ. 18^B ἵνα καταργήσῃ ἐν τούτῳ τὸ ἐν φαντασίᾳ λογίζεσθαι τὴν ἐνανθρώπησιν
 25 ut confunderet in eo, qui phantasticam dicebant humanitatem.
 καὶ γεννᾶται ὡς ἄνθρωπος θεὸς ἐνανθρωπήσας,
 et nascitur velut homo deus homo factus,
 τὴν παρθενίαν τε τῆς γεννησάσης διαφυλάξας ἀφθορον, ἵνα καὶ τὴν
 γέννησιν ἀπὸ τῆς κατάρας εὐλογήσῃ καὶ παρθενίαν προτιμήσῃ.
 30 virginitatem geniturae conservans incorruptam, // ut et nativitas
 φ. 19 a maledictione esset immunis et virginitas honoraretur.
 περιετμήθη ὀκταήμερος, ἵνα τὴν ἐν τοῖς πατράσι διαθήκην τελειώσῃ,
 circumcisis octavo die, ut in patribus testamentum perficeret,
 καὶ ἡμῖν διδάξῃ τὴν τῆς καρδίας περιτομὴν πνευματικὴν.
 35 ut nos doceret cordis circumcisionem spiritualem. //

- φ. 19^β ἦλθεν ἐν τῷ ναῷ τεσσαρακονθήμερος κατὰ τὸν νόμον ἐν προσφορᾷ,
 venit in templum quadragesimo die secundum legis observa-
 tionem,
 ἵνα τὴν ἀνθρωπεῖαν φύσιν ἐν ἑαυτῷ προσφέρῃ τῷ πατρὶ ἐν τοῖς ὑψη-
 5 λοῖς.
 ut humanam naturam in se offeret patri in excelsis.
 φεύγει ἐν Αἰγύπτῳ, ἵνα τὴν τῆς εἰδωλολατρίας μητρόπολιν ὑποστρέψῃ
 εἰς θεοσέβειαν, //
- φ. 20 fugit in Aegyptum, ut idololatriarum metropolim converteret
 10 in dei culticem,
 καὶ ἡμῖν παιδεύσῃ ἀσμένως φεύγειν ἐν ἑαυτῷ ὅταν διώκωσιν ἡμᾶς,
 nos quoque erudiat ut alacriter sustineamus injurias nostras
 in nobis.
 15 περιεπάτησεν ἐν τῷ κόσμῳ ἔτη τριάκοντα ἐν πτωχείᾳ καὶ ταπεινό-
 τητι καλύπτων τὴν θεότητα,
 obambulavit in mundo annis triginta pauprertate et humili-
 φ. 20^β tate operiens divinita // tem,
 ἵνα ἡμᾶς πλουτίσῃ καὶ ὑψώσῃ, ὅταν τῇ αὐτοῦ ὁδῷ ἐπόμενοι γενώμεθα.
 ut nos ditaret et extolleret cum ipsius viae sequaces efficiemus.
 20 καὶ ἦλθεν ἐν τῷ Ἰορδάνῃ ἐν τῇ πληρώσει τῶν τριάκοντα ἐτῶν <καὶ>
 ἔδειξε τὴν δόξαν τῆς αὐτοῦ θεότητος μαρτυρίᾳ τοῦ πατρὸς· Αὐτός
 ἐστὶν ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητός καὶ τῇ τοῦ ἁγίου πνεύματος περιστορεῖδεῖ
 καταβάσκει //
- φ. 21 et venit ad Iordanem in plemitudine triginta annorum demon-
 25 straturus gloriam suae divinitatis testimonio patris; Ipse est
 filius meus dilectus et sancti spiritus in specie columbae dis-
 censione.
 καὶ ἐβαπτίσθη ὑπὸ Ἰωάννου, ἵνα τὰ ὕδατα καθάρισι καὶ τὴν παλαιό-
 τητα τῶν ἁμαρτιῶν βυθίσῃ ἐν αὐτοῖς.
 30 Baptizatus a Ioanne, ut aquas sanctificaret et vetustatem pec-
 catorum submergeret in ipsis.
 καὶ τὴν πνευματικὴν ἡμῖν δωρήσεται βάπτισιν κατὰ τὴν τοῦ Ἰωάν-
 νου μαρτυρίαν Ὅτι ἐκεῖνος βαπτίσει ἡμᾶς ἐν Πνεύματι ἁγίῳ καὶ πυρί.
 φ. 21^β et spiritualem nobis donaret baptismum // iuxta Ioannis te-
 35 stimonium quia hic baptizat nos in Spiritu sancto et igne.

21-22 Ματθ. 3,17.

32-33 Ματθ. 3,12.

11 ἡμᾶς exspectes

30 baptisatus cod

35 baptisat cod.

- Νηστεύσας τε ἡμέρας τεσσαράκοντα ὁ δεύτερος Ἀδάμ διὰ τὸν πρῶτον
 Ἀδάμ, ἐ[υ]πεὶ οὐκ ἐνήστευεν,
 Iejunavit diebus quadraginta secundus Adam, ut primum Ada-
 mum curaret, qui non jejunavit
- 5 καὶ νικήσας ἐν τοῖς τρισὶ πειρασμοῖς τὸν νικητὴν τῶν ἀνθρώπων,
 φ. 22 et superavit in tribus tentationibus victo // rem hominum,
 καὶ μετὰ ταῦτα τὴν κεκρυμμένην δύναμιν τῆς θεότητος αὐτοῦ φανε-
 ρώσας τῷ κόσμῳ
 post haec latentem potentiam divinitatis suae manifestavit
 10 mundo
 δαιμόνια ἐκβάλλων, ἀσθενοῦντας θεραπεύων, τοῖς χωλοῖς ποιῶν
 περιπατεῖν, τοὺς νεκροὺς ἀνιστῶν
 daemonia ejiciens, languentes sanans, claudis praestans gres-
 sum, mortuos suscitans //
- φ. 22^β Ἐν θαλάσῃ ὡς ἐν ξηρᾷ περιπατῶν, ἐν ὀλίγοις ἄρτοις τοὺς πολλοὺς
 διατρέφων,
 in mari sicut in arida ambulans; in paucis panibus multos nu-
 triens,
 τὴν φύσιν τῶν ποιημάτων ὡς ἤθελε μεταβάλλων,
 20 naturam creaturarum pro voluntate transmutans,
 τὸ ὕδωρ εἰς οἶνον καὶ τὸν πηλὸν εἰς φῶς μεταστρέφων,
 aquam in vinum et lutum in illuminans convertens, //
- φ. 23 καὶ τὸ κεκρυμμένον φῶς τῆς ἑαυτοῦ θεότητος ὡς ἐν καταπετάσματι
 τῆς σαρκὸς αὐτοῦ δείξας τοῖς μαθηταῖς ἐπὶ τὸ Θαβώριον ὄρος πρὸ τῆς
 25 ἀναστάσεως,
 deinde absconditum lumen suae divinitatis veluti sub velamine
 carnis commonstravit discipulis in Thaborio monte ante resur-
 rectionem
 κύριόν τε ἑαυτὸν γνωρίσας ζώντων καὶ νεκρῶν //
- φ. 23^β dominum sese agnoscens vivorum et mortuorum,
 ἐξουσιαστικῶς καλέσας Μωϋσῆν καὶ Ἡλίαν,
 imperiose aduocans Moysen et Heliam,
 ἔρχεται μετὰ ταῦτα εἰς Ἱερουσαλὴμ ἐκουσίως πρὸς τὰ πάθη,
 venit postea Hierosolyman spontanee passurus,
 35 ἵνα τὰς γραφὰς τοῦ νόμου καὶ τῶν προφητῶν πληρώσῃ
 ut scripturas legis et prophetarum impleret. //

- φ. 24 καθίσας ἐπὶ πώλου καὶ ὄνου εἰς τύπον τῆς ἐκκλησίας Ἰουδαίων τε καὶ ἐθνικῶν,
 sedit super asinam et pullum in typum ecclesiae iudaeorum et gentilium,
- 5 τελειώσας τε τὸ πάσχα κατὰ νόμον, ἵνα τὸ παλαιὸν εἰς καινὸν καὶ τὴν σκιὰν εἰς ἀλήθειαν μεταβάλλῃ,
 perfecitque pascha secundum legem ut vetus in novum et umbram in veritatem commutaret,
- φ. 24^B πλύνας τοὺς πόδας τῶν μαθητῶν, ἵνα // τοὺς τοῦ προπάτορος πόδας
 10 τοὺς εἰς τὸ ξύλον τῆς γνώσεως βηματίσαντας τῆς ἀμαρτίας ἐκκαθάρῃ,
 lavit pedes discipulorum ut primi parentis pedes qui ad lignum scientiae ambulabant a peccato purgaret,
 δούς τὸ ἑαυτοῦ σῶμα εἰς βρωσίν ζωῆς καὶ τὸ αἷμα αὐτοῦ εἰς ἰλασμόν ἀμαρτιῶν,
- 15 dedit corpus suum in cibum vitae et sanguinem suum in propitiationem peccatorum,
 ἵνα ἐκ τῆς βρώσεως τοῦ πρώτου καρποῦ νεκρωθέντες ταῦτα ἐσθίοντες ζωοποιηθῶσιν,
 ut ex comestione primi fructus mortales effecti // hoc manducantes reviviscant.
- 20 προσευχόμενος τῇ ἐμῇ φύσει πρὸς τὸν Πατέρα ὑπὲρ ἐμοῦ, ἵνα ἐν τῇ πρώτῃ ὑποστρέψῃ δόξῃ,
 oravit in mea natura ad Patrem pro me, ut in primam restitueret gloriam,
- 25 καὶ ἵνα ὑποδείξῃ ἡμῖν ὑπόδειγμα ἐν τοῖς πειρασμοῖς τοῦ προσεύχεσθαι,
 et ut praemonstraret nobis exemplum in tentationibus orandi // ,
- φ. 25^B λυπηθεὶς, δακρύσας τὸ <ν> τῆς ἀφροσύνης αἴτιον τῶν τε ἐπουρανίων καὶ ἐπιγείων,
 contristatus flevit super erroris autorem et coelestium et terrestrium,
- 30 ἵνα ἀφέλῃ πᾶν δάκρυον ἀπὸ προσώπου παντὸς κατὰ τὸν Ἡσαΐαν
 ut auferret omnem lacrymam a vultu omnium iuxta Esaiam;
 φοβηθεὶς, ἵνα λύσῃ τὸν τοῦ θανάτου φόβον.
 timuit ut solveret mortis timorem. //
- φ. 26 Ἰδρωσεν, ἵνα τὸν ἰδρῶτα τοῦ προσώπου ἐξαλείψῃ,
 sudavid, ut sudorem faciei extingueret,

- 35 ἐρραπίσθη, ἵνα τύψη βιαίως τὸν ἐχθρόν,
alapis percussus, ut cederet violenter inimicum,
ἐγυμνώθη, ἵνα τὸ τῆς αἰσχύνης κάλυμμα τοῦ προπάτορος διαρρήξῃ.
denudatus, ut pudendum operimentum primi parentis perrumperet.
- 5
- φ. 26^B ἔπιε χολήν, ἵνα τὴν πικρότητα τῆς // ἀμαρτίας γλυκάνῃ.
bibit fel, ut amaritudinem peccati dulcoraret.
ἠλώθη ἐν τῷ σταυρῷ, ἵνα ἡμᾶς λύσῃ τῶν δεσμῶν,
confixus in cruce, ut nos solveret a vinculis,
- 10 καὶ χαριτώσῃ ξύλον ζωῆς ἀντὶ ξύλου θανάτου
et gratum faceret lignum vitae contra lignum mortis; //
- φ. 27 θανὼν ἐξουσιαστικῶς τῇ ἀνθρωπίνῃ θνητῇ φύσει καὶ μείνας ζῶν τῇ
θεῖα καὶ ἀθανάτῳ φύσει.
mortuus voluntarie humana morte naturali mansit tamen viva
15 divinitas et immortalis natura,
οὐχὶ ὁ μὲν θανὼν ὁ δὲ ζῶν κατὰ τοὺς διαιροῦντας,
non quod alius moreretur, et alius viveret secundum distinctio-
nem,
ἀλλὰ μία καὶ <ῆ> αὐτὴ ὑπόστασις καὶ εἷς Χριστός,
20 verum una et eadem persona seu unus Christus, //
- φ. 27^B παθὼν καὶ ἀποθανὼν τῷ θνητῷ σώματι τῷ ἐξ ἡμῶν,
passus, mortuus mortali corpore, quod ex nobis est.
καὶ ἦν ζῶν τῇ ἀθανάτῳ καὶ ζωοποιῷ θεότητι ἐκ τοῦ πατρὸς, ὡς καὶ
<ὁ> ἅγιος Ἀθανάσιος λέγει·
- 25 erat vivus immortalī et vivificante deitate, quae ex patre est,
ut sanctus Athanasius refert //
- φ. 28 ὅτι τῷ θνητῷ σώματι οὐκ ἐκαινοτόμησε τὴν ἀθάνατον θεότητα, ἀλλὰ
μᾶλλον μείνας κάκεινο ἀπαθῆς τῇ τοῦ ἀθανάτου ἰσχύϊ
quoniam mortali corpori non derogavit immortalis divinitas
30 imo magis mansit ibidem impassibilis immortalī virtute.
καὶ μετὰ ὀλίγα λέγει ὅτι ὁ θάνατος τῷ σώματι γέγονεν τῷ ὁμοουσίῳ
τῶν θνητῶν.
et post pauca inquit quia mors accidit corpori, quae est consub-
stantialis mortalibus.

22 Cf. Athanas., epist. ad Epictetum 6 (P.G. 26, 1060A ἐξ. BEII 33,155,5 ἐξ.).

1 ἐρραπίσθη scripsi; ρατήση cod.

21 θνητῇ scripsi; θανατῇ cod.

33 quod exspectes.

33-34 consubstantiale exspectes.

- φ. 28^β διὸ καὶ ἡμεῖς θεὸν καὶ ἄνθρωπον τὸν // Χριστὸν ὁμολογοῦντες οὐ
 διαιρέσεως τρόπῳ λέγομεν (μὴ γένοιτο),
 propterea nos deum atque hominem Christum confitentes non
 quasi eundem dividentes dicimus (quod absit),
- 5 ὅτι ἐκεῖνος ἦν ὁ παθὼν καὶ μὴ παθῶν,
 ille enim erat passus et impassus,
 τῇ μὲν τῆς θεότητος φύσει ἀμετάβλητος καὶ ἀπαθής, τῷ δὲ σώματι
 παθὼν καὶ τοῦ θανάτου γευσάμενος.
 siquidem iuxta divinitatis naturam immutabilis et impassibilis
 10 erat corpore vero patiens et mortem gustans. //
- φ. 29 Ὑπὲρ οὗ πλανῶνται οἱ λέγοντες ὅτι ἄλλος μὲν ἐστὶν ὁ παθὼν ἄλλος
 δὲ ὁ μὴ παθὼν,
 ideo errant qui dicunt quod esset alius passus alius impassus,
 ἀλλ' οὐκ ἐστὶν ἄλλος, εἰ <μὴ> ὁ παθὼν λόγος καὶ τὸν θάνατον τῷ σώ-
 15 ματι ὑποδεξάμενος,
 sed non est alius praeter passum verbum et mortem corporis
 suscipiens, //
- φ. 29^β ὅτι αὐτὸς ὁ ἀπαθής καὶ ἄσαρκος λόγος γέγονε σὰρξ παθητή,
 ipsum namque impassibile et incorporeum Verbum factum est
 20 caro patiens,
 καταδικασάμενος ἵνα τῷ πάθει σώσῃ τοὺς ἀνθρώπους.
 condemnatus ut passione salvaret homines.
 Καὶ γὰρ ὅπερ τι τῶν ἀνθρώπων πέπονθεν ἡ σὰρξ τοῦ λόγου τὸ εἰς
 ἑαυτὸν ὁ λόγος ἀνέφερε καὶ ἐγένετο πάνυ ἐξαισίον τὸ πρᾶγμα,
- φ. 30 Etenim quidquid humani injici poterat in corpus // verbi,
 omne id in se verbum pertulit, unde effectum est, ut esset res
 indecora.
 ὅτι ἐκεῖνος ἦ<ν> ὁ τε παθὼν, καὶ ἐκεῖνος ἦν ὁ μὴ παθὼν.
 ille tamen erat patiens, et idem impatiens.
- 30 ἔπασχε δὲ τῷ παθητῷ ὅτι ἡ ἑαυτοῦ σὰρξ ἔπασχε, καὶ ἐν αὐτῇ τῇ πα-
 θητότητι ἦν αὐτὸς ἄτερ παθῶν ἀχώριστος τῆς παθητικῆς σαρκός, //
- φ. 30^β passus est passibiliter, quia ipsius corpus patiebatur, idem in
 sua passione erat impassibilis atque inseparabilis a passibili
 corpore.
- 35 ὅτι θεὸς ὢν ὁ λόγος ἀπαθής ἦν τῇ φύσει πλὴν ἐν τῇ παθητικῇ σαρκὶ
 ἀχώριστος μείνας ὁ ἄσαρκος
 Deus enim erat verbum, quod erat impassibile natura; attamen
 passibilis caro indivisa mansit ab incorporeo verbo. //

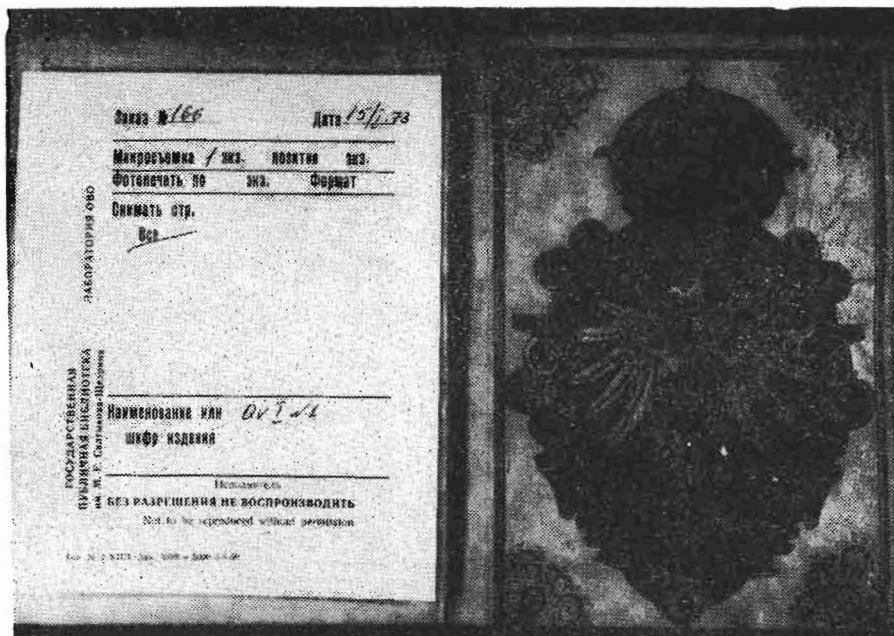
- φ. 31 και ἡ σὰρξ ἔχουσα ἐν ἑαυτῇ τὸν ἀπαθῆ λόγον καθαρτῆριον τῆς ἑαυτῆς
ταπεινότητος.
et caro continuit in seipsa impassibile verbum et eadem expia-
bat eius humilitatem.
- 5 Ταῦτα μὲν Ἀθανάσιος σὺν αὐτῷ δὲ καὶ ἡμεῖς ἀχώριστον στοιχοῦντες
τὴν θεότητα μετὰ τὸν θάνατον
Haec quidem Athanasius, cui et nos assentimur concludentes
divinitatem in morte //
- φ. 31^β <ἐ>κ τε τοῦ σώματος καὶ ἐκ τῆς ἀνθρωπείας ψυχῆς καὶ ὅταν ᾦν ἐν τῷ
10 σταυρῷ καὶ ἐν τῷ μνημείῳ τῷ σώματι τῇ θεότητι ἐν τῇ δεξιᾷ τοῦ
Πατρὸς ᾦν.
in corpore et humana anima fuisse et quamvis erat in cruce
et in monumento corpore divinitate tamen in dextera Patris
erat.
- 15 καὶ τῆς δόξης αὐτοῦ πλήρης ᾦν ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ καὶ ὁ Πατὴρ ἐν
αὐτῷ ᾦν ἐν τῇ γῆ, καθὼς εἶπεν ὅτι ὁ Πατὴρ μου μετ' ἐμοῦ ἐστίν.
atque gloria eius plenum est coelum et terra et Pater in ipso erat
in terra uti ipse dixit quia Pater meus mecum est. //
- φ. 32 καὶ οὐκ ἀφήκεν αὐτὸν μόνον, διότι ἔνθα ὁ Πατὴρ ἐκεῖ καὶ ὁ Υἱὸς καὶ
20 τὸ Πνεῦμα.
et non dimisit eum solum; etenim ubi est Pater ibi et Filius et
Spiritus.
καὶ ἔνθα ὁ Υἱὸς, καὶ ὁ Πατὴρ καὶ τὸ Πνεῦμα.
et ubi Filius, ibi Pater atque Spiritus.
- 25 καὶ ἔνθα τὸ ἅγιον Πνεῦμα, κακεῖ καὶ ὁ Πατὴρ καὶ ὁ Υἱὸς
et ubi Spiritus sanctus, ibi et Pater et Filius. //
- φ. 32^β Τοῖνον κατελθὼν ἐν τῷ μνημείῳ ἐν τῷ <νε>νεκρωμένῳ σώματι καὶ
ζωῶθεις τὸν ἄδην ἐσκύλευσεν.
descendit in sepulchrum in mortificato corpore et vivus infer-
num expoliavit.
- 30 καὶ ἀναστὰς τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ συνανέστησεν ἐν ἑαυτῷ ἐκ τῆς θνητότητος
τῶν ἁμαρτιῶν τὰς ψυχὰς τῶν πεπιστευκότων ἀνθρώπων.
resurrexit tertia die consuscitatis secum ex mortalitate pecca-
torum animabus fidelium hominum. //

16 Ἰω. 16,32.

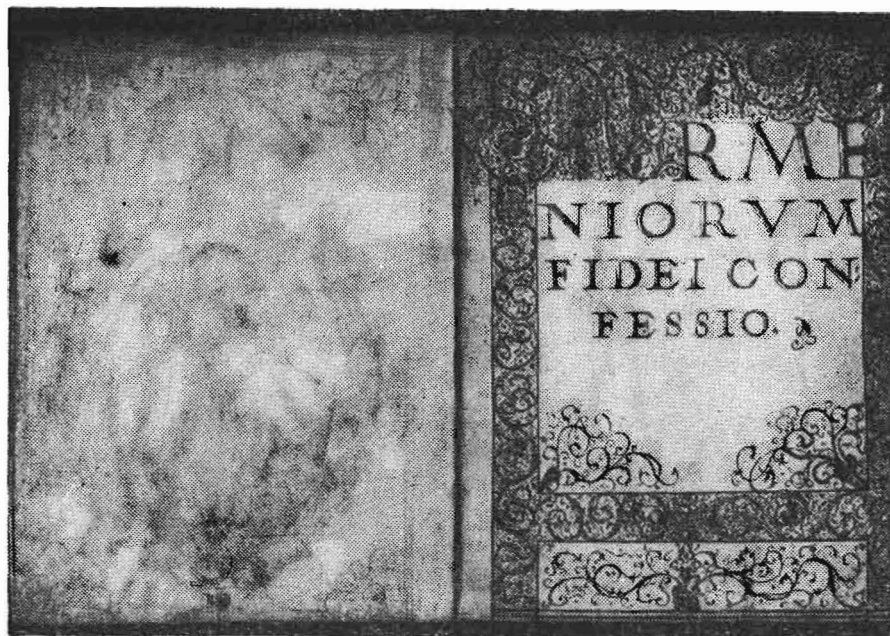
27 τῷ ἐν νεκρωμένῳ cod.

- φ. 33 καὶ δωρησάμενος ἐλπίδα σωμάτων νεκρῶν ἀνάστασιν κατὰ τῷ ἑαυτοῦ
ὁμοιώματι ἐν τῇ δευτέρᾳ παρουσίᾳ
et donavit spem corporum mortuorum resurrectionis iuxta ipsius
similitudinem pro secundo adventu,
- 5 ἐν τεσσαράκοντα ἡμέραις ἀναβὰς ἐν τοῖς οὐρανοῖς τῇ αὐτοῦ σαρκὶ
ἐνώπιον τῶν ἀποστόλων,
in quadraginta diebus ascendit in coelum eodem corpore in
conspectu apostolorum,
καὶ καθίσας ἐν δεξιῷ τῆς μεγαλωσύνης ἐν τοῖς ὑψηλοῖς κατὰ //
- φ. 33^B τὸν ἀπόστολον,
Et sedet in dextera majestatis in excelsis iuxta apostolum
τέλειος ἔλθῃ τῇ ἡμετέρᾳ σαρκί, ἐν ἣ ἀνελήφθη, κρῖναι ζῶντας καὶ
νεκροὺς ἐν δικαιοσύνῃ.
perfecte veniet in nostra carne in qua assumptus est judicare
15 vivos et mortuos in justitia,
καὶ ἀποδοῦναι ἐκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ, ubi reddet uniuersis
secundum opera sua. //
- φ. 34 Τοῖνυν [τὸ] περὶ τῆς ἀγίας Τριάδος καὶ οἰκονομίας Χριστοῦ αὕτη
ἐστὶν <ἡ> ἡμετέρα ὁμολογία τῆς ἀληθοῦς πίστεως, ἣν ἐν συντόμῳ
20 λόγῳ ἐνώπιον ὑμῶν παρεστήσαμεν.
Haec ergo de sancta Trinitate et incarnatione Christi nostra est
confessio verae fidei quam in succincto sermone in prospectum
vestrum concinavimus.

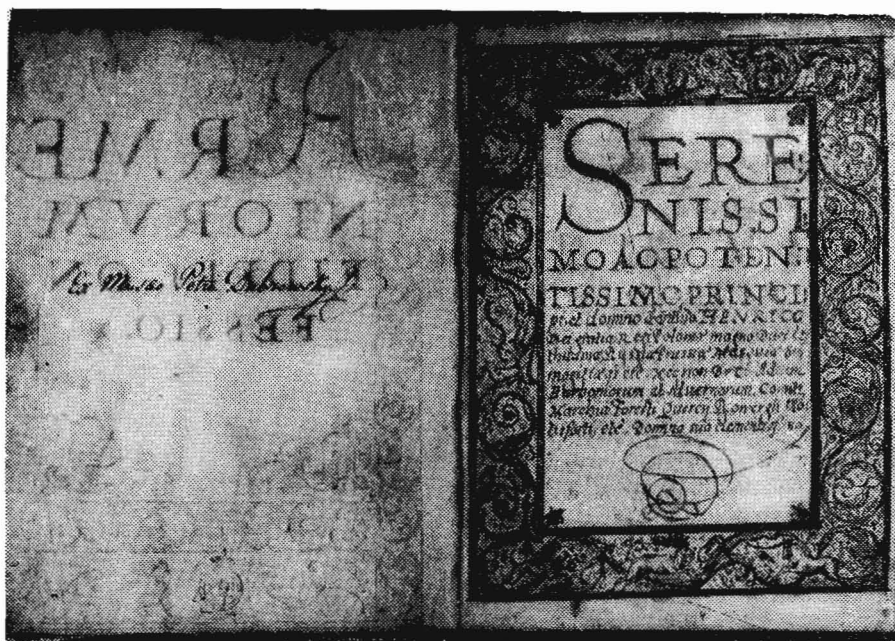
9 Ἐβρ. 1,3.

Cod. Petropolitanus, Rasn. Jas. Q. v. I, No 1, φ. 1.

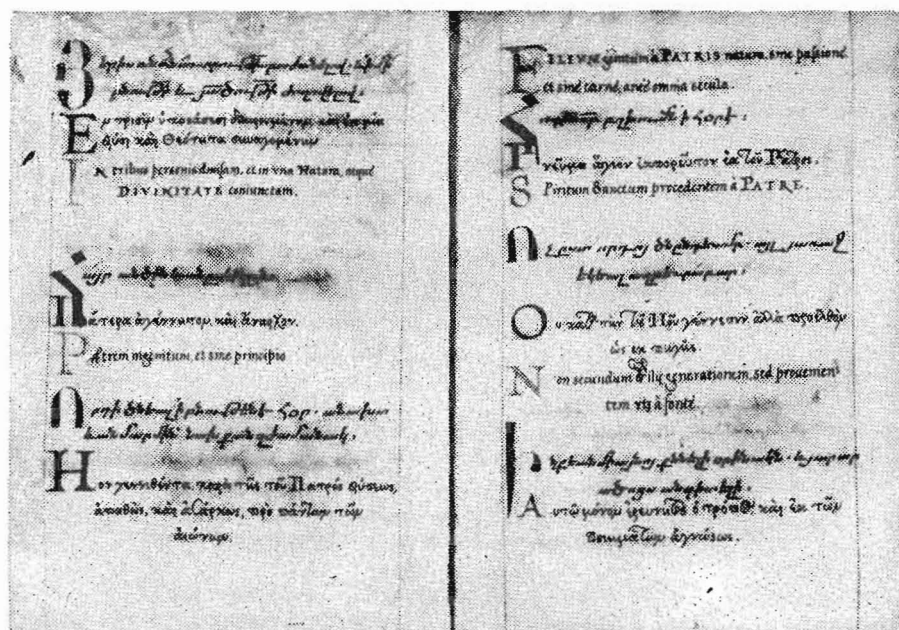
Cod. Petropolitanus, Rasn. Jas. Q. v. I, No 1, φ. 2.

Cod. Petropolitanus, φ. 3.

Cod. Petropolitanus, φ. 6^b-7.

Cod. Petropolitanus, φ. 7^b-8.